

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

G. TRYDE

TRÆK AF EN HELSINGØRSK LÆGES
VIRKSOMHED OG LIV I SUNDTOLDENS DAGE

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG
EJNAR MUNKSGAARD
SÆRTRYK AF BIBLIOTEK FOR LÆGER
JULI 1935

TRÆK AF EN HELSINGØRSK LÆGES VIRKSOMHED OG LIV I SUNDTOLDENS DAGE

VED

G. TRYDE,

fhv. Stadsfysikus i Helsingør.

Grundlaget for efterfølgende lille Opsats dannes af nogle af den i 1894 afdøde privatiserende Læge Frederik Wilhelm Galschiøt førte Regnskabsbøger for Aarene 1835—1856 (begge incl.), i hvilke han praktiserede i Helsingør. Efter hans Død blev de overgivet til hans Brodersøn, Forfatteren, Magister M. Galschiøt, og er af ham benyttet i hans i 1921 udkomne Bog, »Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede«, i hvilken han giver en i høj Grad fængslende Beskrivelse af denne af alle søfarende Nationer vel kendte Stad. Tiden løber saa hurtigt; ikke alene Lægekunsten, men ogsaa Lægernes personlige Forhold har i de sidste halvt hundrede Aar undergaaet saa store Forandringer, at disse nu snart hundrede Aar gamle Regnskaber, som kaster mangt et Strejflys over Datidens Lægegerning i en af Danmarks mest særprægede Byer, fortjener at gøres til Genstand for en nøjere Omtale.

Frederik Wilhelm Galschiøt var født den 26. August 1809 i Roskilde, hvor Faderen, Kammerassessor Johannes G. var Landsdommer og Herredsfoged. Han blev Student fra Roskilde Katedralskole 1829, var Kandidat ved Almindeligt Hospital fra 1833—35 og tog i Foraaret 1835 kirurgisk Eksamen med 2den Karakter. Samme Aar nedsatte han sig som prakt. Læge og Fødselshjælper i Helsingør og virkede her til Marts 1856, da han paa Grund af Synssvækkelse nødsagedes til at opgive sin Praxis.

Hans Regnskabsbøger omfatter dels Indtægten af Praksis, dels Udgifterne til Husførelsen og særskilt til Klæder, Inventar, Bøger o. l. De er ført med den største Orden og Nøjagtighed; Indtægtsbogen og Bogen over hans personlige Udgifter og Vedligeholdelsen af Hjemmet m. m. af ham selv, Husholdningsregnskabet derimod af hans Hustru, Frederikke Henriette, f. Seidelin (7/5 1817—17/9 1864), hvem han ægtede den 30. Oktober 1841. Hun var en Datter af Overlægen ved Bidstrupgaard ved Roskilde, Johannes Henrik S. (f. 1786, d. 1855). Paa sine egne Regnskaber har han spenderet Bøger i stift Bind og med Læderryg, medens Fruen har maattet nøjes med smaa, til Dels hjemmelavede Bøger i Oktav med Papirs- eller Kartonbind.

For den, der kender lidt til Helsingør og til Sundtoldsperioden, bringer den gamle Læges Indtægtsbog paa hvert Blad Bud om den Tid, da Helsingør var Byen, hvor Søens Folk navnlig fra Landene om Østersøen og Nordsøen mødtes, hvor de store Handelshuse med de fremmede Navne og de udenlandske Konsulater havde til Huse i de anselige, ofte fornemme Bygninger, som endnu findes nede omkring Havnen. Vi møder Navne som Rainall, Lundwall, Ellah, Tauson, Fenwick & Co., Chapman & Norrie, Mc. Gregor, Lepelly og mange flere, og vi støder endog paa selve den store Holten, Direktøren for Øresundstoldkammeret, om hvem en gammel Herre, der havde været ansat under ham, har fortalt mig, at han og hans Hustru undertiden kørte ud hver i sin firspandige Ekvipage, og naar Fruen trængte til Penge, kunde hun tage, hvad hun vilde, fra en aabenstaaende Skrivebordsskuffe i Herrens Værelse. Galschiøt var dog ikke Læge hos ham; hans Forbindelse med ham som Læge indskrænkede sig til, at han en Gang trak en Tand ud paa hans Rideknægt.

Og de mange fremmede Skippernavne — Hansen og Petersen druknede ganske — det var Hutschinson, Wighton, Sinclair, Fairly, Lewis, Mathew, Mac Cune, og hvad de nu hedder. Man plejer, maaske er det mest Journalister, at tale om »stoute Sømandsskikkelser«. Sejlskibsførerne, Skipperne, var nu ikke alle stoute Sømandsskikkelser, men noget karakteristisk var der over dem. Endnu i Halvfemserne, da jeg nedsatte mig i Hel-

singør, var der anselige Rester tilbage af Sejlskibsflaaderne. Endnu kunde der da, naar det havde staaet med nordlig Vind et Par Dage, samles et lille Hundrede Sejlskibe Syd for Helsingør, og Lejligheden benyttedes da til at faa sygt Mandskab til Læge. Saa mødte Skipperne op i Konsultationsstuen med Patienten, og man kunde straks kende dem. Tunge, vejrblidte, skæggede Mænd i deres blaa, let krøllede Landgangstøj og med en let Duft af Saltvand, Tjære og Shagtabak om sig. De var i gamle Dage ikke altid saa lette at have med at gøre. Bataillonskirurgen Bishof,¹⁾ der en Gang vikarierede for Stadsfysikus Klem,²⁾ fortæller i sin Medicinalberetning, at han en Dag blev kaldt ned i Karantænen, til en engelsk Skipper, der for at undgaa Forsinkelse vilde snyde en syg Matros i Land, men var blevet stoppet af Karantænebetjenten. Skipperen rasede og forsikrede højt og helligt, om man kunde bruge det Ord om hans Udtryk, at det, Matrosen fejlede, kun var Søsøge. Bischof saa straks, at det var — asiatisk Kolera. Manden døde samme Dag.

Som Mellemand mellem Skibet og Lægen tjente altid Brokaperen, hvis Bestilling med fornøden Tydelighed fremgaar af Navnet. Senere kaldtes de med en finere Betegnelse Skibsklerke. Hvert Handelshus havde en eller flere af dem, og de fulgte Byttet trofast paa dets Vandring gennem Byen og saaledes ogsaa altid til Lægen, tjente i fornødent Fald efter bedste Evne som Tolke og fik af Lægen opgivet hans Honorar, der som Regel udbetaltes af vedkommende Handelshus. Sømanden blev udnyttet. Enhver, der havde mindste Anledning dertil, skulde have Provision, Brokaperen og Handelshuset ikke mindst, og Lægens Regning blev indrettet derefter.

Naturligvis dannede Bypraksis den solide Basis for Lægens Indtægt, men en meget væsentlig Rolle for den spillede Indtægterne fra Søen. Landpraksis var der ikke meget af, der sad jo Læger baade i Hellebæk og Nyrup, og Sygekasser kendte man ikke noget til. Dog havde flere af Haandværkerlaugene fast

¹⁾ Jacob B. Bataillonskirurg i Helsingør, f. 1803. Kir. Eks. 1831, i Helsingør fra 1832, i Rudkøbing fra 1850; d. 1864.

²⁾ Niels Klem, f. 1800, d. 1874. Med. Eksamen. Stadsfysikus i Helsingør 1831—1866.

Læge, som lønnedes med et aarligt Honorar. Galschiøt var saaledes Læge for Snedker- og Smedelaugene for 20 Rd. om Aaret for hvert.

Begyndelsen af hans Virksomhed var beskednen, om end ikke helt ringe for en ung Læge paa en Tid, hvor man det første Aar maatte være glad, om man kunde tjene til Dørpladen. Det indbragte ham nemlig 406 Rd. 4 M. 10 Sk., men Indtægten holdt sig omtrent paa dette Trin i de første 3 Aar. Saa begyndte det at gaa fremad, han giftede sig, hvilket den Gang ikke var helt uden Betydning, han kom i Forbindelse med flere og flere Handelshuse, og hans Huslægepraksis voksede og blev mere indbringende. Efter 7 Aars Praksis var Indtægten oppe paa 1405 Rd. og i 1852 paa 2047 Rd., men just som han var paa den højeste Indtægt, maatte han bryde af.

Som ovenfor berørt udgjorde Indtægten fra Søen en væsentlig Del af disse Beløb. For Aarene 1849—52 har han selv opgjort det. I 1849 havde han 1104 Rd.'s Indtægt af Bypraksis og af Sjøpraksis 808 Rd., i 1850 henholdsvis 1075 og 844 Rd., i 1851 1033 og 881 Rd. og i 1852 1197 og 850 Rd.

Desværre er det umuligt af Indtægtsbogen at se, om han har haft nogen fast Takst, og hvor høj den i saa Fald har været. Han anfører nemlig kun Patientens Navn, eventuelt Husbondens og det erlagte Honorar, og drejer det sig om Søfolk, som Regel kun Skibsførerens og vedkommende Firmas Navn foruden Beløbet. Heller ikke kan man se, om Betalingen er erlagt for en enkelt eller maaske for flere Patienter, saa lidt som, om det er for en Konsultation eller et Sygebesøg. Men for Søfolks Vedkommende drejede det sig som Regel om Konsultation. Skibene ankrede jo kun op, der skulde Baad i Land med Kaptajnen for at klare Tolden, og man tog saa den eller de Syge med. Var det en Patient, der skulde paa Sygehus, skulde han jo alligevel i Land, og han kunde blive i Karantænen til Lægen kom, hvis han ikke kunde gaa hen til ham.

En anden Vanskelighed for Bedømmelsen af Taksterne ligger deri, at der for Sømænds Vedkommende altid, undtagen naar det gjaldt Tandudtrækninger, Recepter eller Attester, opføres to Beløb, et Brutto- og et Nettobeløb i virkelig Forstand. Der

opføres saaledes f. Eks. d. 3/4 1846 for Kapt. Bahlrus hos Lundwall 6 Rd., *betalt* 3 Rd. 5 M. 12 Sk.; den 2/2 1846 for Kapt. Nimrath hos van Deurs 5 Rd. 3 M., *betalt* 3 Rd. 5 M. 2 Sk. o. s. v. Det første Beløb er sikkert det, der er kommet til at figurere paa Patientens Regning, medens det andet selvfølgelig er Lægens virkelige Honorar. Forskellen er gaaet til Provisioner til vedkommende Handelshus, til Skibsklerken, maaske ogsaa til andre; thi Fradragene fra lige store Beløb kan være meget forskellige, og det er umuligt at finde nogen Regel for deres Størrelse. Af 6 Rd. betales der saaledes en Gang 3 Rd. 5 M. 12 Sk., en anden Gang 4 Rd. 1 M. 7 Sk. og en tredje Gang 4 Rd. 11 M. 7 Sk. Den 17/11 1846 noteres Kapt. Brenstrøm for 14 Rd., men heraf faar Lægen endog kun 6 Rd. 5 M. 13 Sk. Man maa gætte paa, at der i dette Tilfælde har været andre Driftsudgifter. Til Gengæld findes ved Aarets Udgang altid en Indtægtspost, der lyder paa »Rabat for Medicin for hele Aaret«, som gerne er paa mellem 30—40 Rd., og som tyder paa, at Lægen fik Provision af den Medicin, han skrev op.

At der gaves Provision til den Skibsklerk, der førte Sømanden til Lægen, var gammel om end ikke god Skik, som eksisterede i København endnu i Slutningen af Firserne, selv om det ikke blev anset for fint. Jeg fik selv, da jeg var Kandidat paa Frederiks Hospital, et Tilbud paa at faa hele Leverancen fra en Skibsklerk, der laa paa Afdelingen, mod en Provision paa 20 %. Det var svært at afslaa Tilbudet, da han erklærede, at han for sin Part godt kunde have ca. 100 Kr. om Maaneden i den gode Tid.

Men kan man end ikke komme til noget nøjagtigt Resultat med Hensyn til Taksterne, bliver man hurtigt klar over, at for Søfolk var de høje, som Regel højere, end for Byens Beboere, samt at der for disse ofte gaves Rabat til Mindrebemidlede. Overfor Søfolk var Medlidenheden begrænset. Det mindste Beløb, der er opført for en Sømænd var 2 Rd.; men den almindelige Betaling for en Konsultation har snarest ligget mellem 5 og 7 Rd., hvilket er de hyppigst forekommende Beløb. Omregnet i vore Penge altsaa meget betydelige Beløb. Man har beroliget sig med, at Søfolk var vant til at betale dyrt, og det var jo ikke dem selv, det kom til at gaa ud over, men et fjernt Rhederi, og endelig var det meget dyrere i de engelsktalende Havne.

Kun een Gang er der opført et Sygebesøg ombord. Det var i Briggen Niord og blev betalt med 8 Rd., men om Skibet laa i Havn, eller paa Rheden, kan ikke afgøres. Det sidste er vist det rimeligste.

Heller ikke synes disse Honorarer at være faldet Kaptajnerne for Brystet. Gang paa Gang ser man, at de har forhøjet dem med Ekstrahonorarer »sua sponte«. Kaptajn Spolander forhøjede sin Regning paa 5 Rd. 5 M. med 1 Dollar = 1 Rd. 5 M. og gentog dette et Par Gange, og Kaptajn Lundwall supplerede endog sin Regning paa 2 Rd. 4 M. med 5 Rd. Men han var jo ogsaa sluppet billigt.

Gælder det derimod Tandudtrækninger, bevæger man sig ikke paa saa gyngende Grund. Der fandtes naturligvis ingen Tandlæger i Helsingør i den Tid, og den konservative Tandbehandling havde sikkert ingen Talsmænd. Det suveræne Middel mod Tandpine var Ekstraktioner, det Onde skulde op med Rode, og en Sømand begav sig ikke gerne ud paa en maaske længere Sørejse med en smertende Tand. Den almindelige Pris for en Tandudtrækning for Sø og Land, var 2 Rd.; men Byens Folk kunde gøre Regning paa Rabat, naar det var flere, der skulde falde, eller naar man ikke havde Raad til at give saa meget. Naar Konsul van Aller den 1. April 1848 staaer noteret for 8 Rd. »for Tænder«, maa der sikkert senere have knyttet sig smertelige Minder for ham til den Dag.

Galschiøt maa have haft Ry paa sig for sine Tandudtrækninger. Han foretog en Mængde. Han har selv talt dem op for Aarene 1844—45 og 46. I 1844 havde han 90 Tandudtrækninger, som indbragte 71 Rd., i 1845 112 til 96 Rd. og i 1846 93 til 86 Rd. 3 M.

En Recept kostede en Sømand 2 Rd., en Indfødt kun 1 Rd., og 1 Attest (hvorom?) kostede 1 Rd., men den har vist heller ikke indeholdt ret meget.

Ogsaa paa et andet Omraade indtog Galschiøt en førende Stilling mellem de praktiserende Læger, nemlig som Venerolog, eller som den, der behandlede de fleste veneriske Patienter. Indtægtsbogen giver kun nogle tørre Oplysninger. Han oplyser selv, da han gør sit Aarsregnskab op, at han i 1847 behandlede 47

Patienter med veneriske Sygdomme af forskellig Art, hvorved han tjente 159 Rd. 3: 3 Rd. 1 M. $\frac{1}{3}$ Sk. for hver.¹⁾ I 1845 havde han 56 veneriske Patienter i sin Konsultation, hvilket gav ham 154 Rd. 2 M. eller 2 Rd. 4 M. $\frac{8}{7}$ Sk. pr. Stk. og i 1846 60 Patienter til et samlet Beløb af 121 Rd. 2 M. 9 Sk. eller 2 Rd. — M. $2\frac{17}{60}$ Sk. pr. Patient. Man hører det gammeldags Kontorregnskab knirke. Dette giver kun den Oplysning, at han havde mange Patienter med veneriske Sygdomme, og saa optræder der desuden nogle mystiske »Skibssyge«, for hvilke han har faaet Betaling, af to Kolleger, Bischof og Ravn.²⁾ Magister Galschiøt mener, at der under disse skjuler sig Veneriske. Det er vist tvivlsomt, det kunde jo ogsaa tænkes, at de har besørget Praksis for ham ombord i Skibe ude paa Rheden, hvor det for ham med hans svage Syn var vanskeligt at klare sig; men hele det Forhold, at han modtager Honorar fra Kolleger, er noget gaadefuldt.

Undersøger man nu nøjere, hvorledes det forholdt sig med de veneriske Sygdommes Optraeden i Helsingør, afsløres der ganske interessante Forhold. Gang paa Gang fremhæves det i Medicinalberetningerne fra Sjællands nordre Fysikat, at de veneriske Sygdomme ikke spiller nogen Rolle udenfor København, undtagen i Helsingør og Kalundborg. For Helsingørs Vedkommende skydes Skylden naturligvis paa de fremmede Søfolk, der til Tider oversvømmede Byen, og som skulde udnytte Opholdet paa bedste Maade. Helsingør havde da ogsaa en regulær offentlig Prostitution repræsenteret af en halv Snes Skøger, som visiteredes 1 Gang om Maaneden af Stadsfysikus. Landfysikus Uldall bemærker herom i sin Aarsberetning for 1843 til Sundhedkollegiet, at dette utvivlsomt synes at maatte være ganske utilstrækkeligt og foranledigede derved, at Kollegiet den 17/9 1844 tilkendegav Stadsfysikus Klem »at det er af den Mening, at han rigtigst henvender sig til Stedets Politimester med Andragende om, at en efter befunden Fornødenhed oftere gentagen Visitation af saadanne

¹⁾ Det er ikke helt korrekt, det skal være 3 Rd. 2 M. $\frac{3}{4}$ Sk.

²⁾ Fred. Chr. Kølpin Ravn, f. 1801, d. 1864. Kir. Es. 1827. Rm. Kir. 1832—58.

Fruentimmer maatte foranstaltes«. ¹⁾ Stadsfysikus trykkede sig imidlertid herved, da han ikke havde nogen Gage som Embedslæge, men kun visse Sportler, som disse Visitationer ikke kom ind under, og han siger undskyldende i Medicinalberetningen for 1844, at disse Skøger ikke var de værste, der laa i 1844 kun 3 af dem paa Sygehuset, og af disse meldte den ene sig selv, medens de to andre blev taget ved Visitationen. »Men der er jo vist nok nogle flere Fruentimmer, som kan sættes i Klasse med dem, men deres Stilling som Tjenestetyende og deslige gør, at de ej kunne af Politiet beordres til Visitation, med mindre nogen angiver at være smittet af dem.«

Megen Smitte indførtes sikkert fra København. Galschiøt bemærker herom, at han aldrig har kunnet faa sine Patienter til at angive, hvor de havde paadraget sig Smitte. De fleste opgav, at det var i København.

Til Belysning af de veneriske Sygdommes Hyppighed skal jeg for 1846 efter Medicinalberetningen meddele, at der paa Øresunds- og Helsingør Sygehus indlagdes 20 for off. Regn., paa Fattiggaardens Sygestuer indlagdes 20 for off. Regn., Overl. Eschricht behandlede af 2. Jægerkor 24 for off. Regn., Galschiøt i privat Praksis 60, Møller og Hedemann enkelte.

Men det overraskende er, at næsten alle tilhørte de Byens egen Befolkning. Dette siges udtrykkeligt, og det tilføjes, at alle Lægerne *desuden* behandlede mange fremmede Søfolk. Disses Sygdom kom altsaa ikke Danmarks Morbiditet ved. At Forholdet kunde være saa slemt forklares naturligt med, at Helsingør, om end mest til Ære for de fremmede Søfolk, havde en Mængde Beværtninger og ikke saa faa Sangerindeknejper, til hvis kvindelige Personale Klem selvfølgelig sigter med sin ovenfor anførte Udtalelse om de Fruentimmer, som unddrog sig Visitation. Selv om nogle af dem, der indlagdes paa Sygehus maaske nok er Gengangere, er Tallet dog stort nok til at tildrage sig Opmærksomhed. Men hvorfor skulde Helsingør være bedre end andre Sø-købstæder med en saa vældig Skibstrafik.

Praksis i Byen var fornemmelig Huslægepraksis. Alle nogen-

¹⁾ Se Uldall: Den civile Medicinallovgivning, I, pag. 40.

lunde velstillede Familier havde deres Huslæge, ja selv ret jævne Folk, som ofte satte ligefrem en Ære i det. Honorarerne lyder i vore Øren beskedne, fra 10—40 Rd., men omsætter man det i Kroner, og betænker man, hvormeget mere Pengene den Gang var værd i Forhold til nu, var det egentlig høje Honorarer. I København var de gennemgaaende ikke højere; C. Otto, der nedsatte sig i København i 1822, og som med store Forventninger havde set hen til denne Begivenhed, var meget krænknet over det ringe Honorar, han fik for sin velsignelsesrige Virksomhed selv af meget velhavende Familier. Tredive Rigsdaler, siger han bittert i sine Erindringer, var det almindelige selv af Huse, hvor der var Børn, og hvor man næsten hele Aaret igennem gjorde Sygesøg. Hundrede Daler om Aaret var et sandt Mirakel for den yngre Læge. Men Otto var nu heller ikke altid saa let at stille tilfreds.

I 1851 var Galschiøts Indtægt af 35 Familier ca. 550 Rd. Blandt disse var der flere af de ansete Handelshuse. Det højeste Honorar, 40 Rd., betaltes af Indehaveren af et af de bedre Skibsklareringsfirmaer; men det var ogsaa enestaaende. Andre Købmænd gav 10—25 Rd., og Haandværksmestrene gerne lidt mindre. Den rigtig fine Ende af Selskabet fik Galschiøt ikke fat i, vel sagtens fordi hans Virksomhed saa tidligt blev afbrudt, og saa vel Stadsfysikus, som Overkirurgen ved Sygehuset og Militærlægerne havde de til deres Stillinger knyttede Forspring i Konkurrencen. Han havde en god Praksis, og man forlangte meget af de gamle Huslæger. Henviſning til »Professorer i København« var kun for de meget Velstaaende og brugtes ikke meget, og Sygehuset var ikke for dem, der havde lidt Respekt for sig selv, end ikke naar det drejede sig om de almindelige smitsomme Sygdomme. Huslægens Besøg ventedes hver Dag, naar nogen i Familien var syg, og man gik i Almindelighed ikke til Konsultation, han havde maaske ikke en Gang nogen fast Konsultationstid. Men Undersøgelserne tog til Gengæld ikke megen Tid, man følte Puls, saa paa Tunge, kiggede, naar der var Grund til det, lidt i Halsen — man lagde Hovedvægten paa Observationen og stode paa sit kliniske Blik og sin Erfaring, og saa var man forresten ikke udsat for saa megen Kritik, som nu. Under denne

daglige Trummerum med Sygebesøg i Byen kom den Virksomhed, som Skibsfarten førte med sig, som et friskt Pust rent bortset fra, at den bragte rede Penge til Huse. Vinteren bragte kun en sjælden Gang en Sømand indenfor Lægens Dør, men fra April til September blev Besøget livligere og kunde give sig Udslag i indtil 30 Indtægtsposter paa en Maaned. Ellers afbrødes den kun i Ny og Næ af en Tur paa Landet i den nærmeste Omegn.

Om Fødselspraksis findes der ikke meget i hans Regnskaber. En Gang ses han at være hentet ud til en Tangforløsning i Øerne, 4—5 Kilometer fra Helsingør. Den indbragte ham — 1 Rd. En anden Accouchementsforretning i Søholm gav dog 6 Rd. Grunden var vel den, at Læge kun tilkaldtes til Fødsler, naar det var meget nødvendigt, og i Huslægepraksis kunde man næppe gøre Krav paa Ekstrahonorar, og fik det vel derfor heller ikke.

Hans andre Regnskaber kaster ogsaa lidt Lys over, hvorledes Livet formede sig i et nogenlunde velstillet Provinslægehjem for et lille Aarhundrede siden. Der er først ført Regnskab over alle Udgifterne fra 1841, da han var blevet gift, og hertil er føjet en Fortegnelse over hele hans Indbo med Vurdering af de enkelte Dele.

Det ligger nær at ville opstille Sammenligninger mellem Priserne paa Livsfornødenhederne den Gang og nu, men det forekommer mig ret ørkesløst at gennemføre dette, da Forholdene og Kravet til Livet har undergaaet saa store Forandringer. Heller ikke kan man over en Bank sige, hvad en Rigsdaler i 1840 var værd i rede Penge; men man kan af nedenfor anførte Priser danne sig et Begreb om dens Købeevne i Forhold til vor nuværende Krones. Dog kan man en Gang imellem ikke undlade med et Suk at tænke paa, hvor billigt man den Gang slap paa flere Omraader. Paa andre var Forskellen saa til Gengæld ikke saa stor, og paa enkelte Ting var Priserne jo endog højere, end nu.

Galschiøt beboede i Henhold til Inventarfortegnelsen i 1846 en 5 Værelsers Lejlighed med Gæste- og Pigeværelse. Den laa i to Etager. I Stuen havde han sine egne Værelser, indrettede til at tage mod Patienter. I det ene var der derfor Servante med Tilbehør; her havde han sine Instrumenter, som han vurderede til 118 Rd. og sine Bøger, som han mente var 200 Rd. værd. Desværre findes der ingen Fortegnelse hverken over Instru-

eller Bøgerne. Her stod en Bakke med Glas og Spyttekrus og et Rejseapotek, som han vel havde med paa sine Landture. Og her hang hans Jagtredekaber, der havde kostet ham 160 Rd., og stod hans Drejerbænk med Tilbehør, som havde en Værdi af 100 Rd. Her holdt vel ogsaa hans trofaste Jagthund, Diana, til, for hvilken han hvert Aar maatte betale 1 Rd. til Polititegn, til den ombyttede sit jordiske Revier med de himmelske Jagtmarker og til Tak for sin Trofasthed fik en Begravelse til 3 M.

Paa første Sal var »Salen« det fornemste Værelse, en to Fags Stue med Divan og Divanbordet med den selvfølgelige Astrallampe, med to Konsolspejle, Chiffonière og Taffelur, forgyldte Gardinstænger, Messingildtøj og her, som overalt, Messingspyttebakker.

Ved Siden af Salen, som kun brugtes ved festlige Lejligheder, men ellers stod med dækkede Møbler, laa Dagligstuen, der kun var paa 1 Fag, møbleret paa lignende Maade, men efter lidt ringere Maalestok. Den var forsynet med Forhøjning ved Vinduet og med Refleksionsspejl uden for dette, saa man kunde holde Øje med, hvad der foregik paa Gaden og med hvem, der ringede paa Døren, og den Besøgende kunde da ogsaa være vis paa, før der blev lukket op, at se et spejdende Ansigt i Spejlet.

Med Linned og Dækketøj var Huset vel forsynet — 362 Rd. — og Lægeparrets personlige Garderobe var heller ikke saa ringe; sin egen vurderede han til 300 Rd., medens Fruens, som det sig hør og bør, var noget værdifuldere, nemlig 396 Rd. God gammeldags Soliditet. Naar han skulde have sig noget nyt Tøj, købte han selv Klædet, og lod det sy hos sin Skræder. Til et Par Benklæder gik der saaledes 2 Alen graat Kirsei til 9 Rd. eller 2 Alen Courdelaine til samme Pris, men Sylønnen kunde være forskellig fra 1—2 Rd. 2 M. En sort Fløjelsvest kostede ham 5 Rd. 2 M. men 6 Vesteknapper dertil 3 Rd. 2 M. Man har nu altid excelleret i Vesteknapper i Helsingør. Men der var ogsaa Tegn til, at den nye Tid, der lagde Hjemmeindustrien paa Hylden, var ved at bryde frem — en Rok, som dog var sine 8 Rd. værd mellem Brødre, havde fundet sin Plads paa Pulterkammeret. Hvor mange Rokke er ikke endt paa den Maade? Nu vilde den have faaet en Æresplads, om end som Kuriosum.

Der findes som sagt ingen Fortegnelse over hans Indtægter.

ter, men det fremgaar af Regnskabet over hans personlige Udgifter, at han i de 10 Aar, det omfatter, ikke har foretaget Nyanskaffelser af nogen Betydning. En fin Sonde, en Sølvpincet, en Lancet, et cauterium urethræ, et speculum faucium af Sølv (3 Lod) til 3 Rd. 3 M. og enkelte andre Smaating. Men det er dog værd at lægge Mærke til, at han i September 1846 købte sig et Stethoskop, som kostede 1 Rd. 3 M. og i December 1847 Hornemanns i 1843 udkomne Bog om »Stethoskopien og den stethoskopiske Diagnose«.

Galschiøt var selvfølgelig uddannet i Stethoskopi. Professorens i klin. Medicin, Overlægen ved Frederiks Hospital, Ole Lundt Bang, havde i 1822 ladet sig forfærdige et Stethoskop efter den af Laënnec i hans Standardværk: »De l'auscultation mediate ou traitée de Diagnostic des maladies des poumons et du cœur« af 1819 givne Anvisning. I 1823 havde Bang været i Paris og af Laënnec selv lært at bruge det¹⁾ og at tyde de ved dets Hjælp iagttagne Lydfænomener, og han havde da lovet sig selv at henvende sine Landsmænds Opmærksomhed paa det, og flittigt at øve sig i Brugen af det; »thi«, siger han,²⁾ »for ældre, mere beskæftigede Læger vil det være maaske uovervindeligt at opnaa tilstrækkelig Øvelse; thi uden vedholdende Flid og spændt Opmærksomhed vil man ikke bringe det vidt i Stethoskopi«. Baade han selv og ikke mindst hans Reservelæge S. M. Trier, der fungerede som saadan fra 1826 til 1829, underviste de medicinske Studerende i Stethoskopi, og Trier udgav i 1830 sin Lærebog heri.

Men det var selvfølgelig svært for de praktiserende Læger ude i Landet, som ikke havde nogen personlig Vejledning, at faa tilstrækkelig Øvelse. Ofte maatte de staa overfor Lydfænomener, som de var ude af Stand til at tyde, og det var derfor intet Under, om de lagde Stethoskopet hen efter forgæves Forsøg. Havde man tidligere kunnet undvære det, kunde man vel ogsaa gøre det for Fremtiden. Tilmed var det jo ikke helt pas-

¹⁾ Bibl. f. Læger 1824, IV, pag. 6.

²⁾ Se Trier: Anvisning til at kjende Lunge- og Hjerter-Sygdomme ved Percussion og umiddelbar Auscultation, 1830. Fortalen.

sende, naar det drejede sig om Kvinder, at skulle blotte Patienten saa meget.

I 1842 havde Emil Hornemann, der da var Læge ved den københavnske Livsforsikring og Forsørgelsesanstalt, skrevet en Artikel i U.f.L. (pag. 325) om de ved denne brugelige »Helbredelsesattester«. Disse faldt den Gang mange Læger for Brystet, medens Udfyldelsen af dem nu hører til Lægernes kæreste Systemer. De syntes, at det var en fornærmelig Tvivl om deres Duelighed og et utaaeligt Posekiggeri, om man ikke vilde nøjes med en almindelig Udtalelse af dem om den Forsikringssøgendes Helbred. Man ønskede ikke at blive set paa Fingrene af en yngre Læge. Artiklen fremkommer derfor som et Forsvar for Attesterne, navnlig deres Krav om Brystundersøgelse. Hornemann siger her, at det er meget sjældent, at Lægerne (navnlig de ældre) bekvemmer sig til den stethoskopiske Undersøgelse, selv om den Forsikringssøgende lider af, eller har lidt af Brysttilfælde, og dog er vist alle enige om, at denne Undersøgelse ufravigelig hører med til en nøjagtig Eksamination »Var man sikker paa, at alle Læger kunde foretage den, burde man maaske fordre den i ethvert Tilfælde«. Men man var nøjsom den Gang.

I 1843 udgav Hornemann da sin Lærebog i Stethoskopi og søgte at supplere sin Beskrivelse af Brystundersøgelsen og de derved fundne stethoskopiske Fænomener og at forklare dem, og Bogen fortrængte ogsaa hurtigt Triers. Helt tilfredsstillende virkede den ikke straks, thi i 1848 klager han igen i Bibl. f. L. 3 R III. Jan. over, at det af de mange stethoskopiske Notitser, som er optegnet paa Livsforsikringsattesterne, fremgaar, at der hos mange Læger hersker betydelig Uvished om Betydningen af adskillige af de omhandlede Tegn. Den gamle Generation af Læger blev øjensynlig aldrig fortrolig med Stethoskopet. Der skulde en hel ny Generation af Læger til. Endnu i min Barn-dom for 60—65 Aar siden mindes jeg aldrig at have set et Stethoskop i vor gamle dygtige Huslæges Haand.

Men Galschiøt var i alle Tilfælde oplært med Stethoskopi. Efter al Sandsynlighed har han derfor først benyttet den gamle Laënnec'ske Model, den solide, i Midten udborede Cylinder, der var tragtformet udvidet i den pectorale Ende, men forsynet med

en Obturator, der blev sat fast her, naar man skulde auskultere Hjertet. Hornemann anbefalede imidlertid Piorry's Modifikation, som navnlig bestod i, at den auriculære Ende var forsynet med en i Midten perforeret Plade, og dette Stethoskop kunde man købe hos Kunstdrejer Søborg i Pilestræde Nr. 82 netop for 9 M.

Endvidere lægger man Mærke til, at Galschiøt i 1848 anskaffede sig »et Chloroformapparat« og samtidig købte 1 Unze (c. 30 gram) Chloroform til en Pris af 1 Rd. 1 M.

Efter Æteriseringens hurtige Sejrsgang gennem den civiliserede Verdens Operationsstuer var den i 1848 blevet fortrængt af Chloroformiseringen, som den da kaldtes, der først anvendtes af Simpson i Edinburg og Flourens i Paris i 1847—48. Men Vejen for dennes Indførelse var beredt af Æteriseringen.

Herhjemme skal Professor Larsen paa Alm. Hospital, Daidens højt ansete Kirurg, have været den første, der benyttede Æter til Narkose paa Mennesker faa Maaneder efter, at det var forsøgt i Frankrig og England i Slutningen af 1846 og Begyndelsen af 1847. Det var ved Kauterisation af en tumor albus genus med ferrum candens, et af den gamle Kirurgis ypperste Torturinstrumenter. De første Forsøg foretoges iøvrigt paa Veterinærskolen af Henrik C. B. Bendz, der var Lektor sammesteds. I Bibl. f. L. 1847, 3 R I pag. 442 og U. f. d. s. A. Nr. 13—14 og 17 refereres flere Bedøvelser foretagne paa Frederiks Hospital af Stein og paa Garnisonssygehus af Jacob Chr. Bendz, Broder til ovennævnte, med et Apparat konstrueret af Nyrop; men Bibl. f. L. stillede sig noget køligt overfor den almindelige Enthousiasme. Man indvendte i Almindelighed, at Smerter hørte med til en Operation (!) og ofte kunde være vejledende for Operatøren, saa det kunde være betænkeligt at hindre dem, og ved Fødsler var jo dette næsten Helligbrøde. Men i det hele taget fandt man, at det var uhyggeligt at operere paa et Individ, »der med Overlæg var bragt i en kadaverlignende eller beruset Tilstand«.

Da Simpson i 1847 havde opdaget Chloroformens narkotiserende Egenskaber og var fremkommet med sin Meddelelse herom, afløste Chloroformen som bekendt mange Steder Æteren. Ogsaa

her var Larsen den første, der slog om, idet han begyndte med Chloroform allerede i Begyndelsen af 1848, først kun ved større Operationer, men senere omtrent i samme Udstrækning som nu, og Indvendingerne mod Narkotisering faldt nu efterhaanden bort.

I Krigen 1848 var Brugen af Chloroform næppe almindelig. Jeg mindes at have talt med en Sygepasser fra det Aar, senere Møntgardein Groth, der fortalte mig, at han under Slaget ved Slesvig havde assisteret ved en Laaramputation, foretaget i et Husmandshus uden Anvendelse af nogen Bedøvelse. Men i 1849 var Flaaden i alle Tilfælde forsynet med Chloroform. Overlægen paa Fregatten Gefion, C. W. Hornemann, anvendte Chloroform under Affæren ved Eckernförde den 5. April, men ganske vist kun ved de første 3 Laaramputationer. »Senere blev der ikke Tid til det«. Der var nemlig kun to Læger, som behandlede 62 saarede, paa hvilke foretoges 2 Overarms- og 9 Laaramputationer i et usselt Rum nede under Vandlinien! Af de Laaramputerede døde kun 3. Da de saarede blev bragt i Land, blev den berømte Langenbech tilkaldt fra Berlin. Han foretog bl. a. 2 Resektioner under Chloroformisering. Begge Patienter døde.

Desværre viste der sig ogsaa ved Chloroformiseringen flere Dødsfald og navnlig ved Tandudtrækninger. Omtrent hvert 4—5 Dødsfald fandt Sted ved Tandudtrækninger. I U. f. L. 2 R XII for 12/1—1850 advarede Redaktionen bestemt mod at anvende Chloroformnarkose ved Tandudtrækning, og de københavnske Tandlæger var da ogsaa meget tilbageholdende. Det er vel rimeligt, at Galschiøt med sine mange Tandudtrækninger har følt sig fristet deraf til at anskaffe sig Apparatet. Om han har brugt det, er et stort Spørgsmaal. Chloroform figurerer i alle Tilfælde ikke mere blandt Udgifterne.

Til at begynde med anvendte man samme Slags Apparater, som man havde anvendt til Æter, nemlig Ventilapparater. Der var mange Modifikationer, de var ofte meget komplicerede, men Princippet var en Beholder til Væsken, forsynet med et Indaandingsrør, ved Hjælp af hvilket Luften sugedes gennem Væsken, og som man anbragte i det ene Næsebor eller i Munden, hvorhos man ved at stoppe for det andet Næsebor eller samle

Munden om det dér anbragte Rør søgte at tvinge Inspirationsluften denne Vej. Desuden var der et Udaandingsrør; begge var forsynede med Ventiler. Det er antagelig — paa Grund af den høje Pris, 6 Rd., et saadant, Galschiøt har købt. Senere lærte man at hjælpe sig med nemmere Midler.

Her har Galschiøt altsaa været hurtig til at følge med Fremskridtet, om det har haft nogen videre Betydning for ham er vist meget tvivlsomt, naar han ikke turde bruge Chloroformbeholdelse ved Tandudtrækninger. Man opererede jo ikke saa meget den Gang og navnlig ikke i Hjemmene.

1849 forsynede han sit Armamentarium med en galvanisk Kæde og samme Aar med en Sølvfontanelleplade og et nyt Fontanellebind, maaske til eget Brug. Man levede jo i Fontanellernes Tidsalder, og det var ikke mere end 5 Aar siden, at Sindene havde været i Oprør, fordi en af Thorvaldsens Læger havde lukket en Fontanelle, som Thorvaldsen gik med paa Benet, hvorfor Lægen i »Fædrelandet« blev angrebet for at have fremskyndet, eller maaske bevirket Thorvaldsens Død.

Instrumenterne blev den Gang forgyldt, ligesom man nu fornikler dem. Galschiøt maatte stadig lade dem »opforgylde«. Selv hans to Geisfusse blev opforgyldt, men da det kun kostede 3 M., har det maaske været lidt smaat bevendt med Guldet.

Husførelsen var i mange Henseender meget forskellig fra Nutidens, selv om den ældste Generation endnu vil mindes mange Træk fra de saakaldte gode gamle Dage.

Til Belysning brugtes Olie til Stuelamperne, lidt Tran, antagelig til Lygterne, men desuden en betydelig Mængde Formlys og Spiddelys. Man købte dem punde- eller lispundevis. Der var ikke stor Forskel paa Prisen, 1 Lispund Formlys kostede 27 M., Spiddelys 24 M. 8 Sk. En enkelt Gang er der købt et Vokslys, men det kostede ogsaa 3 M.

Til Brændsel anvendtes udelukkende, kan man godt sige, Tørv og Brænde. Først i Halvtredserne begyndte Familien at anvende lidt Stenkul, som iøvrigt kun passede daarligt til Kakkelovnene. Gennemsnitlig brugte Huset aarlig 6—8 Læs Tørv à 2 Rd. pr. Læs samt 5—6 Favne Brænde, der kostede c. 10 Rd. pr. Favn, hvortil yderligere til Skæreløn kom 9 M. pr. Favn.

Og saa skulde Brændet endda om Efteraaret bringes under Tag, hvilket atter kostede et Par Rigsdaler. Altsaa henimod 100 Rd. om Aaret for at holde sig Kulden fra Halsen og til Madlavning. Var det mon billigere end nu? Det var i alle Tilfælde meget besværligere.

Fødemidlerne var vel nok gennemgaaende noget billigere, end nu. Jeg skal nævne nogle Tal.

Kød af Okse eller Lam kostede pr. Pund	7—12 Sk.
Flæsk	c. 10 Sk.
En Gaas	c. 1 Rd.
En And	c. 8 M.
Smør pr. Pund	c. 1 M. 10 Sk.
En Snes Æg	c. 2 M.
En Skæppe Kartofler	c. 1 M. 8 Sk.
Et Pund Mel	c. 8 Sk.

og Priserne varierede ikke videre i Løbet af de omhandlede Aar.

Detailpriserne paa de forskellige Sorter Brød, saa vel som paa Mælk og Fløde er i Reglen ikke opgivet, men af en enkelt Post kan man se, at 1 Pot Fløde kostede 1 M. 4 Sk. Der notes nemlig kun, hvormeget der er givet ud til de forskellige Indkøb, samt de samlede Aarsudgifter for de enkelte Sorter af Fødemidler.

De nævnte Priser lyder jo smaa og kan nok vække en moderne Husmoders Misundelse, men den stiger, naar man hører, at 50 Østers i 1845 kostede 1 Rd. 1 M. 8 Sk. I 1849, da Galschiøt flottede sig med at købe 100 Østers, kostede de dog 3 Rd. Men det var jo overkommeligt, og det indtjente han ved at trække to Tænder ud paa en Matros, og Gaasen efter Østerserne kompenseredes med en Tand paa en Tjenestepige. Og vilde han delikatere sig med andre Skaldyr, kostede 1 Skæppe Muslinger i 1845 3 M.

Samtlige Udgifter til Fødemidler beløb sig i 1842, da Familien bestod af 3 Voksne og et lille Barn, til 212 Rd., der fordeles sig saaledes:

	Rd.	% af den saml. Udg.
Kød og Flæsk	53—	25 %
Smør (139 Pund)	40—	19 %
Brød (til Rugbrød 22 Rd., Hvedebrød 14 Rd.)	36—	17 %
Mælk og Fløde (henholdsvis 14 og 16 Rd.)	30—	14 %
Øl 20 Rd. Brændevin 7 Rd. ialt	27—	13 %
Kartofler og Grøntsager	12—	6 %
Fisk	9—	4 %
Æg	7—	3 %

Oksekød var mest anvendt, men der brugtes ogsaa en rigelig Mængde Lammekød, langt mere end i Nutiden, noget Kalvekød samt naturligvis en Del Flæsk. Dette blev ofte købt i større Partier, hvoraf en Del nedsaltedes eller blev røget, og til Røgning indkøbtes ogsaa større Partier Sild og Aal.

Det gode danske Rugbrød var ikke saa dominerende, som man maaske skulde tro, langt over Halvdelen af Udgiften til Brød gik til Hvedebrød; men Rugbrødet var heller ikke altid saa fortræffeligt, Bagerierne struttede ikke altid af Renlighed, Brødet var fuldt af Skaller, og havde Tilbøjelighed til at blive oret.

Udgiften til Øl og Brændevin er lige saa stor, som til Mælk og Fløde. Man kan vist gaa ud fra, at Mælk ikke anvendtes i nogen videre Udstrækning til Drikkemælk. Man har altid holdt for, at Helsingør i Sundtoldens Dage var en By, hvor der blev drukket tæt. Det passer i alle Tilfælde ikke paa det Galschiøt'ske Hus. Kun sjældent møder man Vin paa Husholdningsregnskabet. En enkelt eller nogle faa Flasker Medoc eller Graves til 2 M. 8 Sk. Flasken, en Flaske Portvin til 5 M. eller 1 Flaske Punscheekstrakt ved Juletid. Det Øl, der blev drukket var altid Hvidtøl, som sikkert altid var paa Bordet. Vand drak man jo ikke saa gerne. Brændevin hørte den Gang ontrent med til Menneskerettighederne, der skal i Trediverne have været c. 20 Brændevinsbrændere i Helsingør, og de sad som oftest godt i det; men da en Flaske, som kostede ham 2 M., holdt i 3 Uger, har Forbruget ikke været stort.

Yderligere Misundelse vil det vække, at hans Husleje var

150 Rd. om Aaret, og da han i 1850 flyttede til en større Lejlighed, hvilket kostede ham 9 Rd., steg Huslejen kun til 250 Rd. om Aaret. Og Skatterne — der var den Gang kun Tale om By-skatte — var for hele Aaret 1842, i hvilket hans Aarsindtægt var 874 Rd., 3 Rd. 5 M. 12 Sk. og steg gennem Aarenes Løb, hvor hans Indtægt kom op paa c. 2000 Rd. til 9 Rd. 1 M. 14 Sk.!

Lidt Ekstraskat kom der naturligvis i Krigsaarene 1848—50. Krigen mærkedes meget i Helsingør, hvor en af de Afdelinger, der indlagde sig størst Berømmelse, 2. Jægerkor, hørte hjemme. I April 1848 købte Galschiøt sig et Kort over Slesvig og Holsten, og ved Krigens Begyndelse maatte han betale 5 Rd. som Bidrag til Anskaffelse af Heste til Armeen. Men Krigens Byrder var ikke trykkende. I 1848 beløb Krigsskatten for hans Vedkommende sig til 7 Rd. 2 M. i 1849 til 8 Rd. 2 M. og i 1850 til 4 Rd. 4 M. 8 Sk., saa han kunde med god Sanvittighed bidrage med 1 Rd. 2 M. til Sejrsmonumentet i Fredericia og flotte sig med at leje en Karet til 5 M. for at køre ud at se paa Illuminationen af Stengade — mere havde Kommunalbestyrelsen ikke opfordret Borgerne til at illuminere — da Tropperne kom tilbage i Februar 1851 og modtoges med Æresport tværs over Kongevejen udenfor Svingelporten og en i Dagens Anledning forfattet Sang, afsunget af Sangforeningen.

I Aarenes Løb voksede Galschiøts Husstand, der kom ikke saa faa Børn og »Madammerne« Gissemand, Lind og Klem afløste hinanden ved Barnefødslerne. Taksterne var 15 Rd. pr. Fødsel, men desuden kunde der falde Smaaforretninger af, et Clysma i Ny og Næ, og dette honoreredes da med 1 Rd. Et Par Maaneder efter en Fødsel kommer saa Barnedaaben, der i Offer til Præst og Klokker, til Karet m. m. i Reglen medfører en Udgift paa en halv Snes Rigsdaler; men et Par af Børnene døde som spæde, og til disses Begravelse var Udgifterne gerne noget større. Spædbørnsdødeligheden var jo den Gang ret betydelig, og den vanskeligste Periode regnedes Tandperioden for at være. Vi ser da ogsaa, at Familiens Medicinforbrug, der ellers ikke var særligt stort, i disse Perioder forøges mærkbart med Udgifter til »Kinderpulver«. Var saa den første Tand brudt frem,

aandede Huset lettet op, og Tjenestepigen fik et Ekstragratiiale paa 1 Rd. Og hun kunde nok trænge til en Opmuntring. Lønningen var 12 Rd. om Halvaaret, 1 Rd. i Fæstepenge og 2 til Nytaar. Men Tanddaleren faldt jo ikke hvert Aar, om end hyppigt. Mere sikker kunde hun være paa at faa et Par Sko om Aaret — ellers kunde man maaske risikere, at hun gik paa Hosesokker i Stuerne — og paa et Par Mark til at more sig for paa Pinsebakken i Hammermølleskoven 1. og 2. Pinsedag, denne specielt helsingørske Dyrehavsbakkeforlystelse.

Selskabeligheden var stor i Helsingør i de Aar. Den store Embedsstand, der var knyttet til Øresundstoldkammeret, de fremmede Konsuler, en stor Officersstand og de store Handelshuse holdt Liv i den. Men dette giver sig ikke Udslag i Galschiøts Regnskabsbøger, og hans økonomiske Forhold var heller ikke dertil. Kun en Gang imellem finder man svage Antydninger til en lille Middag med Haresteg og Kransekage til 9 M., og Stegen blev da gerne stegt hos Bageren, hvilket kun kostede 8 Sk. Der havde dog været Mulighed for et kollegialt Samliv; thi Helsingør havde mange Læger. I 1844 bestod Lægestanden saaledes af Stadsfysikus Klem, Regimentskirurgerne Møller og Ravn, Overlæge Eschricht, 2 Underlæger, Hedemann og Pedersen ved Garnisonen, afskediget Bataillonskirurg Bischof, cand. Galschiøt og Underlæge Wood ved Øresundshospitalet,¹⁾ og et vist Samarbejde fandt som antydet Sted mellem Galschiøt, Bischof og Ravn. Men Lægerne klagede allerede da over, at de var for mange, og deres Kaar derfor for ringe. I Medicinalberetningen for Sjællands nordre Fysikat for 1844 omtales saaledes, at cand. Mürer²⁾ i Lyngby havde anført flere Eksempler paa, hvorledes

¹⁾ Joachim Otto Møller, f. 1781. Kir. Eks. 1806, Overkirurg ved Øresundshospitalet i H. 1808—52. d. 1873.

Gotthilf Ferd. Eschricht, f. 1810. Kir. Eks. 1833, Overlæge ved 2. Jægerk. 1842—58. d. 1858.

Chr. Aug. Ferd. Hedemann, f. 1810. Kir. Eks. 1834, Underlæge ved 2. Jægerk. 1842. d. 1879.

Rud. Ferd. Pedersen, f. 1813. Lægeeks. 1842, Underlæge 1844.

Wood rimellgvis stud. med.

²⁾ Th. C. Mürer, f. 1793. Med. Eks. 1818. D.læge i Lyngby fra 1825. d. 1873.

de praktiserende Lægers Sammenstuvning nødsagede dem til at kaste deres Opmærksomhed paa mangehaande Faget uvedkommende Erhvervskilder. Der nævnes, at en Læge tilbød sin Assistance som Nattevagt hos Syge, og en anden havde endog ved en naturlig Fødsel fungeret som Fødselshjælper og søgte at fortrænge Jordemoderen. En Læge gjorde Rejser paa Landet for 2 M.; men det var dog endnu ikke kommet saa vidt, at nogen havde nedsat sig i en Kro, hvad der vel altsaa maa have været Tale om. Og med Lægeenkerne, selv Distriktslægeenkerne, var det rent galt fat. En gik og hjalp en Jordemoder, og en anden fik endog Fattighjælp. Paa et Lægemøde i Frederiksborg kom disse Klager til Orde, og der hævdede sig Røster for at indgaa til Regeringen med et Andragende om at indskrænke Lægekandidaternes Adkomst til at nedsætte sig, hvor de vilde. Beklagelsen er optaget i Sundhedskollegiets Aarsberetning for 1845; men den svækkes i høj Grad næste Aar ved Indlæg af Lægerne Tøttrup¹) og Kjellerup²), som siger, at det ikke var saa galt. Det var vel i alle Tilfælde mest paa Landet, at Misfornøjelsen var saa stor, og man hører i de næste Aar ikke noget om den.

Galschiøts Regnskabsbøger bærer ikke Præg af, at han levede under smaa Kaar, snarere af, at han var nogenlunde situeret. Af den Nøjagtighed, hvormed hans Bøger er ført, hvor hver Skilling er taget med, kunde man maaske faa det Indtryk, at han var en smaatskaaren, til det yderste sparsommelig Mand. Sparsommelig var han, men vel næppe mere, end en ansvarsbevidst Mand med en ret stor Familie maa være, og han kunde derfor, da han trak sig tilbage, købe sig en passende Ejendom i Byens Udkant. Det var vel nærmest hans Ordenssans, der gav sig Udslag i Pedanteri. Hans Privatliv, saaledes som man kan læse det ud af Udgiftsbogen, var ingenlunde af de ringeste. Han var naturligvis Medlem af »Lægeforsamlingerne«, hvilket dog kun kostede 3 M. om Aaret. Han holdt — ogsaa naturligvis — Bibliothek for Læger, og han var en ivrig Læser af engelsk Literatur, tog en Tid Undervisning i Engelsk, og anskaffede sig mange engelske Bøger: David Copperfield, Uncle Toms Cabin,

¹) C. E. Tøttrup, f. 1816. pr. i Søllerød 1844—1876.

²) Kjellerup, f. 1815. pr. i Lyngby fra 1840—1861.

Jane Eyre, Diary of a Physician og mange andre, der forlængst er forsvundet i Glemsel. Men Faglitteratur købte han ikke meget af. Der udkom maaske heller ikke saa meget af Interesse. Hornemanns Stethoskopi, Ole Bangs Therapi, de forskellige Pharmakopeer og Medicinaltakster, det var alt.

Han deltog i de Forlystelser, Byen kunde byde paa. Det var ganske vist ikke ret mange. Kirkekoncert, Vauxhal, et Menageri en Gang imellem og et enkelt Aar Gæsteoptræden af det slesvig-holstenske Hofteaterselskab, der gav sig i Lag med saa store Opgaver som »Barberen af Sevilla«, »Figaros Givtermaal« og Trylleoperaen »Den onde Aand Lumpacius Vagabundus, eller det liderlige Kløverblad«. Et Pust fra den store Verden.

Ikke saa sjældent foretog man Rejser. En Tur til Roskilde, hvor Familien jo boede, en eller to Gange om Aaret, var en fast Regel, og Ture til København ingen Sjældenhed. Det var naturligvis altid pr. Vogn. En Wienervogn til København kostede 10 Rd. frem og tilbage, men man slog sig selvfølgelig ofte flere sammen. Om Sommeren ofte Ture ud i Omegnen, helt til Fredensborg eller Hillerød og en enkelt Gang til Helsingborg eller Kullen. Selv var han ivrig Jæger, deltog om Efteraaret i Jagterne paa »Kongens Vildtbane«, indbudt af sin gode Ven, Skovrider Bjørnson, paa Valdemarslund sammen med ansete Folk fra Byen, Købmand N. P. Kirk, Købmand Fæster, Kammerraad Wessel og den bekendte Drewsen fra Strandmøllen.

Han var hjælpsom mod Familien udenfor sit eget Hjem. Gaverne ved Fødselsdagene navnlig Hustruens den 27. Maj, ved Bryllupper, Julefester og lignende Lejligheder var altid rigelige, og adskillige trængende fik Hjælp hos ham. En Mand, der præsenterede sig for ham med en fissura sterni gik fra ham 1 Rd. rigere, end da han kom.

Hans Fremtid laa lovende for ham. Han havde lykkelige Familieforhold og en voksende og afvekslende Virksomhed. Men just som han syntes at have faaet fuld Vind i Sejlene, begyndte Ulykken at ramme ham. 35 Aar gammel begyndte han med Brillen som Følge af Synssvækkelse, formodentlig Glaucom. Det var i 1844. Brillerne maatte stadig fornyes. I Slutningen af 1847 laa han en Tid i København, »under Sygdom«, hvilket kostede

ham 61 Rd. 4 M. 1 Sk., og i Tilslutning hertil viser Regnskabsbogen, at han har gennemgaaet en Kur med 33 Dampbade i Foraaret 1848. Helsingør havde den Gang en Dampbadeanstalt, som var oprettet 1842 af Byens energiske og hygiejnisk interesserede Stadsfysikus Klem i hans egen Ejendom og for hans egne Penge. Anstalten kunde ikke betale sig, skønt den paa forskellig Maade fik offentlig Støtte, men Klem holdt den dog gaaende omtrent en Snes Aar. Galschiøt har altsaa da gjort et energisk Forsøg paa at blive sin Sygdom kvit, og han indgav i den Anledning ingen Medicinalberetning for 1847. Om han har mærket en forbigaaende Bedring, eftersom han de følgende Aar genoptog Medicinalberetningerne, er muligt, men Medicinalberetningerne mødtes den Gang med samme Uvilje som nu af de praktiserende Læger, saa han har maaske kun benyttet sig af Lejligheden.

Men intet hjalp; i de sidste af hans Virksomhedsaar kom hans Broder daglig og fulgte ham paa hans Eftermiddagsbesøg, fordi han, naar det mørknedes, ikke kunde klare sig uden Hjælp. Vi ser, at den saa pertentlig førte Regnskabsbog med den smukke tydelige Skrift bliver klattet, Bogstaverne bliver større, og hans egen Haandskrift afløses af og til af Hustruens.

Jagten var forlængst opgivet. Drejerbænken, ved hvilken han havde tilbragt saa mange af sine Fritimer, sat paa Loftet, mere og mere svandt Synet bort. I 1856 overdrog han sin Praksis til cand. med. Johan Martin Hansen (f. 1829 d. 1901), der understøttede ham til hans Død. Han fik senere en Klasselotterikollektion, som han naturligvis ikke kunde drive personlig, og kom altsaa ikke til at lide Nød.

Men Slutningen af hans Liv blev trist. Trods Blindheden kunde han færdes som en seende i sine Stuer, og, hvad der er mærkeligere, han kunde uden at tilføje sig Skade — hugge Brænde! Han blev med Aarene noget bitter. Hans to Døtre plejede ham og forkortede ham Tiden med at læse højt for ham. Selv søgte han nogen Trøst i at spille paa Fløjte, hvis melankolske Toner passede til hans Sindsstemning. Efter i 37 Aar fuldstændigt at være berøvet Dagens Lys, døde den een Gang saa virksomme Læge den 20. Januar 1894.